

SEPTEMBER 2018

Baseline Study Armoede

URGENTIEPROGRAMMA CURAÇAO

Uitgevoerd door
Elly Hellings
Merel Griffith-Lendering

In opdracht van
Ministerie van Algemene Zaken
Afdeling Beleidscoördinatie

Colofon

De Baselinestudy Armoede Urgentieprogramma Curaçao is uitgevoerd in de periode februari t/m mei 2018 door IndigoBlue Consult in samenwerking met MGL Research, in opdracht van het Ministerie van Algemene Zaken, Afdeling Beleidscoördinatie. De onderzoeksmethodiek is gereviewd door Centraal Bureau voor Statistiek Curaçao. Bij de uitvoering van het onderzoek waren betrokken:

Onderzoekers:	Elly Hellings en Merel Griffith-Lendering
Reviewers CBS:	Leander Kuijvenhoven en Ameer Hek
Hoofd Afdeling Beleidscoördinatie:	Lucy Tielen-Martis
Programmamanager:	Jurenne Hooi
Buurtcoördinatoren:	Jonathan Plantijn, Guiselle Giterson, Siegfried Hazel en Shany Bitorina
Enquêteurs:	Zareska Lourens, Darrellyn Alberto, Zuljendra Ocalia, Saul Granville, Corinne van Thijs, Hyasandra Granviel, Michelangela Plaate, Farita Browne, Natalie Cijntje, Leanne Clarinda, Abigail Eendragt, Siegfried Hazel, Milusca Flaneur, Mignonne Curiel, Daychara Bodak, Rudmaline Haddocks, Rhoni Dompig, Daniel Ayubi, Janique Martier, Su-Ely Martina en Tessa Seferina

Inhoudsopgave

1. Waarom een baseline study.....	4
1.1 Aanleiding.....	4
1.2 Doelstelling nulmeting	4
1.3 Werkgebied UP	4
2. Meten van armoede	6
2.1 Theory of Change	6
2.2 De ToC van het UP	6
2.3 Definiëren armoede	7
2.4 Monitoren van armoede.....	8
2.5 Armoede en empowerment	9
3. Onderzoeksmethode	11
3.1 Inleiding.....	11
3.2 De vragenlijst	11
3.3 Selectie respondenten.....	11
3.4 Inzet interviewers.....	11
3.5 Gegevensverzameling	11
3.6 Armoede Scorecard	12
4. Onderzoeksresultaten	14
4.1 Response analyse.....	14
4.2 Kenmerken respondenten.....	14
4.3 Resultaten per dimensie.....	15
5. Resultaten Armoede Scorecard.....	21
5.1 Barber.....	23
5.2 Buena Vista	24
5.3 Montaña.....	25
5.4 Otrobanda	27
6. Conclusie	29
6.1 Toepassingsmogelijkheden.....	29
6.2 Antwoord onderzoeksvragen	29
Bijlage 1: Afbakening werkgebieden UP	32
Bijlage 2: Theory of Change Model UP.....	33
Bijlage 3: Kenmerken respondenten.....	34
Bijlage 4: Armoede indicatoren per gebied.....	35

1. Waarom een baseline study

1.1 Aanleiding

De Curaçaose regering heeft bij het aantreden in augustus 2017 er voor gekozen om armoedebestrijding prioriteit te verlenen en daarvoor een speciaal programma op te stellen: Het Urgentieprogramma '*Pa mehorá kalidat di bida den bario*'. Dit programma is één van de integrale uitvoeringsprogramma's van het Regeerprogramma 2017 - 2021 'Ontplooien van Curaçaos potentieel', beide voortvloeiend uit het regeerakkoord '*Realisando e máksimo potencial di Kòrsou*'. Behalve dat het Urgentieprogramma (UP) direct verlichting wil geven aan armoede in verschillende wijken op het eiland, is het ook belangrijk meer inzicht te krijgen in de reële situatie in de wijken en te onderzoeken welke aanpak daadwerkelijk resultaten oplevert. Daarom wordt specifiek aandacht besteed aan het opzetten van een monitoring en evaluatie systeem (M&E) en het uitvoeren van een baseline study, ook wel nulmeting genoemd.

1.2 Doelstelling nulmeting

Met een nulmeting kan inzicht gegeven worden in de actuele armoedesituatie op huishoudniveau in de binnen het UP gekozen werkgebieden. De uitkomsten uit de nulmeting leveren dus een concreet antwoord op de onderzoeksvraag. Bovendien kan de meting als uitgangspunt voor het monitoringinstrument gebruikt worden. Door dezelfde meting

meermaals te herhalen, bijvoorbeeld na 2 jaar, is het mogelijk veranderingen te signaleren. De data uit de nulmeting dienen ook een beleidsdoel. Met de uitkomsten is het gemakkelijker op basis van feitelijke informatie prioriteiten en beleidsdoelen vast te stellen.

Het Ministerie van Algemene Zaken heeft 3 vragen meegegeven voor het opzetten van een baselinestudy:

ONDERZOEKSVRAAG

Hoe ziet de actuele situatie ten aanzien van armoede eruit in de werkgebieden van het Urgentieprogramma?

1. Hoe ziet de actuele situatie ten aanzien van armoede in de vier geselecteerde werkgebieden van het UP er uit?
2. Hoe kunnen op een objectieve manier 200 families (50 per werkgebied) geselecteerd worden als doelgroepfamilies binnen het UP?
3. Hoe kunnen de ontwikkelingen ten aanzien van armoede bij deze 200 gezinnen en de effecten / resultaten van het UP gemeten worden?

1.3 Werkgebied UP

In het UP is gekozen voor de vier gebieden: Barber, Buena Vista,

Montaña en Otrobanda. Voor de nulmeting is het belangrijk deze gebieden helder af te bakenen. In overleg met de opdrachtgever, de transitieteams en betrokken buurtorganisaties is afgesproken de officiële indeling aan te houden die door de Curaçaose overheid wordt gehanteerd. Curaçao is ingedeeld in 65 geocodezones. De 4 gebieden in het UP bestrijken 7 geocodezones.

In totaal wonen er ruim 8.133 huishoudens¹ in het UP gebied, 784 in Barber, 1.779 in Buena Vista, 3.501 in Montaña en 2.069 in Otrobanda. Een overzicht van de afbakening en verdeling van alle huishoudens op werkgebied, zone en wijkniveau is terug te vinden in bijlage 1.

¹ CBS Census, http://www.cbs.cw/website/2011-census_3226/item/geozone-neighborhood-characteristics_772.html

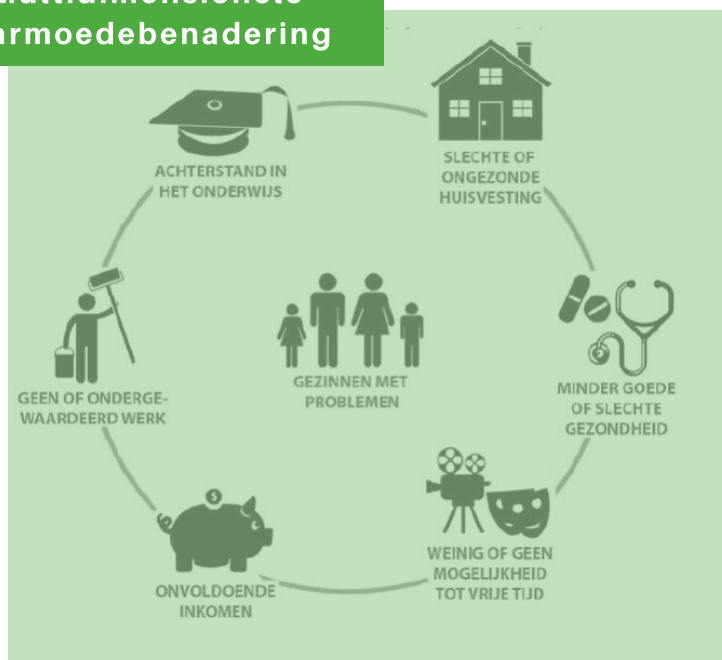
2. Meten van armoede

2.1 Theory of Change

Theory of Change (ToC)² is een methodiek om programma's die gericht zijn op maatschappelijke veranderingen, zoals armoedebestrijding, te evalueren. ToC is vooral gericht op het in kaart brengen van de verschillende activiteiten en interventies die ingezet worden om maatschappelijke veranderingen (minder armoede) te realiseren. Maar ToC is ook een instrument om te laten zien of en hoe een interventie tot verandering leidt en hoe dit proces gemonitord kan worden. (TOC) kan gebruikt worden als kader om:

- op een participatieve manier (met stakeholders en het team) te plannen;
- aannames over beoogde veranderingen expliciet te maken (welke veranderingen worden verwacht met de beoogde interventies);
- de planning op te volgen en te evalueren of de beoogde veranderingen daadwerkelijk gerealiseerd worden;
- de impact van de verzameling van interventies aan te tonen (laten zien of armoede inderdaad afneemt of niet);
- te begrijpen hoe de verandering tot stand is gekomen;
- bij te sturen als dingen anders lopen dan gepland of niet de gewenste effecten hebben.

Multidimensionele armoedebenadering

2.2 De ToC van het UP

De ToC-benadering is goed toepasbaar op het UP omdat het UP al vanuit een duidelijke ToC geschreven is. Er is sprake van een heldere maatschappelijke doelstelling: het verbeteren van de leef-, woon- en werksituatie van burgers om armoede op wijkniveau aan te pakken. En er is ook een visie uitgewerkt hoe dit te doen: het multidimensioneel benaderen van armoede en het organiseren van een mix van interventies op de verschillende domeinen van armoede.

De aanname in de ToC van het UP is dat als op de verschillende domeinen van armoede interventies worden aangeboden, de kans groter is dat de situatie daadwerkelijk veranderd kan worden en armoede vermindert.

² Weiss, C. (1995). *Nothing as practical as good theory: Exploring theory-based evaluation for comprehensive community initiatives for children and families.*

Een andere aanname is dat de interventies het beste op wijkniveau gedaan kunnen worden, omdat er grote verschillen zijn tussen wijken op Curaçao en de wijk de directe leefomgeving van gezinnen en families is. In de ToC zijn er per domein een aantal aannames gedaan.

Domein educatie, vorming en onderwijs

Aangenomen wordt dat als meer kinderen gebruik kunnen maken van kwalitatief goede kinderopvangvoorzieningen, de ontwikkelingskansen van kinderen verbeterd en de mogelijkheden voor de ouders/verzorgers om aan het arbeidsproces deel te nemen vergroot worden. Beide uitkomsten hebben invloed op armoede. Voor de kinderen met meer ontwikkelingskansen geldt bovendien een beter eigen toekomstperspectief voor wat betreft werk en inkomen. Voor wat betreft goede naschoolse voorzieningen is de aanname dat kinderen en jongeren die deelnemen aan aansprekende, educatieve, buitenschoolse activiteiten, niet alleen extra vaardigheden ontwikkelen, maar ook minder snel in aanraking komen met bijvoorbeeld criminaliteit.

Domein economie en werkgelegenheid

De werkloosheid is hoog in de werkgebieden van het urgentieprogramma. Dat heeft direct invloed op het inkomensniveau in gezinnen. Aangenomen wordt dat als mensen werk hebben, de inkomenspositie in huishoudens in positieve zin verandert en armoede afneemt. Een andere aanname is dat de kans dat mensen succesvol aan het werk gaan, en blijven, groter is als er meer werkgelegenheid in de directe omgeving gecreëerd wordt, bijvoorbeeld door het ontwikkelen van buurteconomieën.

Domein gezondheid en milieu

Aangenomen wordt dat als de levensstijl van mensen gezonder wordt (gezond eten, meer bewegen) het algemene welzijn van mensen verbetert, ze productiever zijn en beter in staat hun

rol als actieve burgers en werknemer te vervullen. Dat heeft uiteindelijk ook invloed op arbeidsproductiviteit en dus ook armoede.

Domein gezin, gemeenschap en veiligheid

Als mensen zich meer betrokken voelen bij hun woonomgeving verbetert sociale cohesie en zorgen mensen beter voor elkaar. Daardoor neemt het gevoel van betrokkenheid en veiligheid toe en criminaliteit af. Actieve netwerken binnen de woonomgeving zorgen voor betere steunstructuren in bijvoorbeeld armoedesituaties.

Domein goed bestuur

Het vertrouwen van burgers in de overheid is over het algemeen niet zo groot. Aangenomen wordt dat als de service en dienstverlening van de overheid dichterbij de burger gebracht wordt niet alleen beter gebruik gemaakt wordt van deze diensten maar ook de beeldvorming van burgers over de overheid verbetert.

Een schematische weergave van de ToC van het UP is terug te vinden in bijlage 2.

2.3 Definiëren armoede

De op dit moment wereldwijd meest gebruikte definitie van armoede is ontwikkeld door Oxford University, in de vorm van de Multidimensionele Poverty Index (MPI)³. De MPI is een alternatieve manier om armoede te benaderen, gebaseerd op het uitgangspunt dat het complexe concept armoede niet sec vanuit het aspect inkomensniveau geanalyseerd kan worden. Voordat de MPI er was waren er drie methodes om armoede te definiëren⁴:

- De *unidimensional* benadering waarbij een armoedegrens wordt vastgesteld aan de hand van één indicator, meestal inkomen. Door vast te

³ Alkire, S., Foster, J., Seth S., Santos, M., Roche, J. & Ballon, P. (2015). *Multidimensional Poverty Measurement and analysis*. Oxford University

⁴ Alkire, S. (2009). *Multidimensional poverty measures: new potential*. Presentation at the 3rd OECD World Forum on 'Statistics, Knowledge and Policy', Korea 27 – 30 October 2009

stellen welk inkomensniveau als armoedegrens gezien kan worden, kan bepaald worden hoeveel mensen daar onder vallen en dus als arm gekwalificeerd kunnen worden.

- De *union* benadering benoemt meerder dimensies en indicatoren die bepalend zijn voor armoede en beschouwt iemand arm als minimaal één van de indicatoren van toepassing blijkt te zijn. Consequentie van deze benadering is dat iemand gemakkelijk als arm wordt gekwalificeerd en impliceert waarschijnlijk een overschatting van armoede.
- De *intersection* methode gaat ervan uit dat iemand op alle dimensies moet scoren om als arm te worden aangemerkt. Consequentie van deze benadering is dat armoede onderschat wordt.

De MPI biedt een nieuwe benadering waarbij deze problemen worden ondervangen en een evenwichtige armoedemeting mogelijk is, die de beleving van arme mensen beter reflecteert waardoor armoede ook effectiever en efficiënter kan worden aangepakt.

Het Oxford Poverty & Human Development Initiative, een onderdeel van de Oxford University, ontwikkelde een instrument, de Alkire Foster methode om multidimensionele armoede te meten. Deze methode is vernoemd naar de onderzoekers Sabina Alkire en James Foster⁵. Vanuit beleidsperspectief bekeken is het essentieel om de verschillende aspecten van armoede, en de onderlinge verbanden, goed te onderzoeken om effectief veranderingen op gang te brengen. The Alkire Foster methode is een flexibele techniek waarmee verschillende dimensies van armoede, welzijn en empowerment meegenomen kunnen worden, afgestemd op de lokale context zodat een adequaat

meetinstrument ontwikkeld kan worden waarmee armoede geduid kan worden.

De methodiek kan gebruikt worden voor:

- het definiëren van armoede binnen de lokale context
- het selecteren van geografische aandachtsgebieden en doelgroepen
- monitoring en evaluatie: het volgen en meten van effecten door de tijd
- het duiden van de armste groepen

De basis MPI benadering definieert armoede aan de hand van 3 domeinen en 10 indicatoren.

MULTIDIMENSIONAL POVERTY INDEX (MPI)	DIMENSIONS	INDICATORS	WEIGHT
	Education	Years of schooling	1/6
		Child enrolment	1/6
	Health	Child mortality	1/6
		Nutrition	1/6
	Standard of living	Electricity	1/18
		Drinking water	1/18
		Sanitation	1/18
		Flooring	1/18
		Cooking fuel	1/18

MPI wordt voornamelijk gebruikt om armoedeposities op landsniveau tussen landen met elkaar te kunnen vergelijken.

Op Curaçao heeft CBS de MPI benadering toepasbaar gemaakt voor de Curaçaose context.⁶

2.4 Monitoren van armoede

In 2002 lanceerden de International Development Research Centre (IDRC)-Canada, de Canadian International Development Agency (CIDA) het Partnership for Economic Policy (PEP)⁷ Network met als doel om het

⁵ Oxford Poverty & Human Development Initiative (2012). *Constructing a multidimensional poverty measure*.

⁶ Hek, A. & Kuijvenhoven, L. (2016). *Draft version Measuring the Multidimensional Poverty Index in Curaçao*. Central Bureau of Statistics Curaçao

⁷ Bron: website Partnership voor Economic Policy: <https://www.pep-net.org/about-cbms>

POVERTY APPROACH COMMUNITY BASED POVERTY MONITORING SYSTEMS (CBMS)	DIMENSIONS	INDICATORS	WEIGHT
	Health	Proportion of children's death (0-5 years old)	1/14
		Proportion of women deaths due to pregnancy related causes	1/14
	Nutrition	Proportion of children 0 -5 years old who are malnourished	1/14
	Housing	Proportion of households living in makeshift housing	1/14
		Proportion of households who are squatters	1/14
	Water and sanitation	Proportion of households with no access to potable water supply	1/14
		Proportion of households with no access to sanitary toilet facilities	1/14
	Basic education	Proportion of children aged 6 – 12 years old who are not in elementary school	1/14
		Proportion of children aged 13 – 16 years old who are not in secondary school	1/14
	Income	Proportion of households with income below the poverty threshold	1/14
		Proportion of households with income below the food threshold	1/14
		Proportion of households that experience food shortage	1/14
	Employment	Proportion of persons who are unemployed	1/14
	Peace and order	Proportion of persons who are victims of crime	1/14

monitoren van armoede bij hun leden, voornamelijk ontwikkelingslanden in Africa, Azië en Zuid-Amerika, te promoten en te ondersteunen en beleidsontwikkeling meer *evidence based* te maken, specifiek op het gebied van armoede. Daarvoor gebruikten ze het Community Based Monitoring System (CBMS), een tool om op lager niveau dan landsniveau (wijken, huishoudens, individuen), aan de hand van zorgvuldige geselecteerde indicatoren, op een structurele manier, data over armoede te verzamelen. De indicatoren in het CBMS vertonen in belangrijke mate overeenkomsten met MPI, maar zijn uitgebreider. Ook inkomens-, werk- en veiligheidsaspecten zijn als extra dimensies meegenomen⁸.

2.5 Armoede en empowerment

Empowerment is een belangrijk concept waarmee aangeduid kan worden in hoeverre mensen zelf in staat zijn om hun (armoede)situatie te doorbreken. Met empowerment wordt ook de aanpak aangeduid die toegepast kan worden om het vermogen bij mensen te vergroten om uit armoede te geraken. Empowerment gaat uit van eigen kracht en legt vooral nadruk op wat mensen kunnen, niet wat ze niet kunnen. Het gaat om het gevoel van persoonlijke macht en kracht bij mensen en het vermogen hebben om het heft in eigen handen te nemen en de regie over zichzelf te bepalen. Belangrijke elementen bij empowerment zijn veerkracht (*resilience*), zelfcontrole en zelfbeeld.

Er zijn veel verschillende definities van *empowerment*, de Oxford Poverty & Human Development Initiative inventariseerde er meer dan dertig⁹.

⁸ Reyes, C., Mandap, A., Ilarde, K., Gamace, L., Asiro, J. & Bancolita, J. (...). *Community Based Monitoring System: A Tool to Fight Poverty*

⁹ Ibrahim, S. & Alkire, S. (2007). *Agency and Empowerment: a proposal for internationally comparable indicators*. Oxford UK.

De meest gangbare definitie van *empowerment* in relatie tot armoedebestrijding is: *'a progression that helps people gain control over their own lives'*. Ook de World Bank erkent *empowerment* als belangrijke randvoorwaarde om armoede te ontstijgen. Door hen is veel onderzoek gedaan naar de relatie tussen armoede en *empowerment* en een bronnenboek¹¹ uitgebracht over *empowerment* als invloedfactor op armoede.

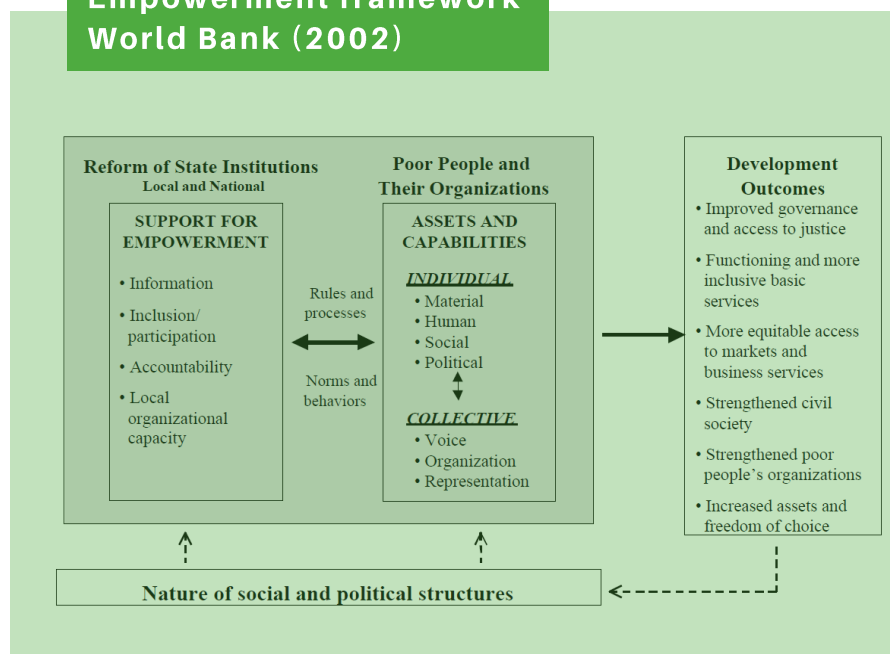
In de analyse van de World Bank wordt vastgesteld dat er heel veel voorbeelden

*and increases the capacity of people to act on issues that they themselves define as important'*¹⁰.

en benaderingen van *empowerment*-strategieën zijn, gericht op de aanpak van armoedeproblematiek, maar dat succesvolle methoden zich onderscheiden door vier terugkerende elementen:

- toegang tot informatie
- inclusie en participatie
- *accountability*
- lokale organisatiecapaciteit.

Empowerment framework World Bank (2002)

¹⁰ Luttrell, C. & Quiroz, S. (2007). *Understanding and operationalizing empowerment. Poverty-wellbeing.net. The platform on livelihoods, equity and empowerment.*

¹¹ World Bank (2002). *Empowerment and Poverty Reduction: A Sourcebook.*

3. Onderzoeksmethode

3.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk zijn de bevindingen van het deskresearch weergegeven, uitgevoerd om meer inzicht te krijgen in het concept armoede, hoe het gedefinieerd kan worden, hoe het gemeten kan worden en hoe het aangepakt kan worden. Om tot een zo compleet mogelijke analyse van de actuele situatie in de werkgebieden van het UP te komen, is besloten de conceptuele aanpak van multidimensionale armoede en empowerment te combineren. Er is een vragenlijst ontwikkeld die is afgenomen bij een groot aantal huishoudens. De uitkomsten daarvan zijn verwerkt in een Armoede Scorecard. De Armoede Scorecard laat per werkgebied zien wat de actuele situatie ten aanzien van armoede en *empowerment* is, kan als referentiekader gebruikt worden en biedt handvatten voor het vaststellen van prioriteiten.

3.2 De vragenlijst

In de vragenlijst komen 8 verschillende aspecten of dimensies van armoede en *empowerment* aan bod: huisvesting, levensstandaard (*assets*), gezondheid, werk, inkomen, opleiding, veiligheid en empowerment. Voor alle aspecten zijn indicatoren vastgesteld. Daarbij is gebruik gemaakt van de eerder besproken armoede en *empowerment* frameworks en internationaal gehanteerde uitwerkingen van deze frameworks en indicatoren. De vragenlijst is ontwikkeld in het Nederlands en door beëdigd vertalers vertaald naar het Engels, Papiamentu en Spaans.

3.3 Selectie respondenten

Vanwege beperkingen in tijd en financiële middelen was het niet mogelijk om alle

huishoudens binnen het UP te interviewen. In samenwerking met het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS) is een gestratificeerde steekproef getrokken uit het volledige adressenbestand van het UP-gebied. Per geocodezone is een indicatie gesteld van het aantal respondenten dat nodig is om van representatieve uitkomsten te kunnen spreken. Om de kans op het behalen van het benodigde aantal respondenten te vergroten is uitgegaan van het principe van oversampling.

3.4 Inzet interviewers

Via diverse kanalen zijn interviewers geworven. Met alle aangemelde interviewers is een intakegesprek gehouden. De kandidaatinterviewers hebben gedurende een dagdeel geparticipeerd aan een training. In deze training is achtergrondinformatie over het UP gegeven, contact gelegd met de buurtcoördinatoren van UP, uitleg gegeven over de basisprincipes van interviewen, het gebruik van de tablet en is geoefend met de vragenlijst. Alle interviewers zijn kort na het gevolgd hebben van de training gestart met de uitvoering.

3.5 Gegevensverzameling

Van de 8133 huishoudens die in het UP gebied wonen zijn er 2152 bezocht voor het afnemen van een vragenlijst. De vragenlijsten zijn afgenomen door middel van een persoonlijk interview waarbij de antwoorden geregistreerd werden op een papieren vragenlijst of meteen ingevoerd op een tablet (*computer-assisted personal interviewing* – CAPI). Na een korte introductie over het onderzoek is vastgesteld wie het hoofd van het huishouden is en is vervolgens in de door de voorkeurtaal van de respondent de vragenlijst ingevuld.

Het afnemen van de interviews heeft plaatsgevonden in de periode van 5 februari tot 31 mei 2018. Gemiddeld duurde een interview ongeveer 15 tot 20 minuten.

3.6 Armoede Scorecard

Om een uitspraak te kunnen doen over de armoedesituatie per gebied is een meetinstrument ontwikkeld: de Armoede Scorecard Curaçao. De Armoede Scorecard meet op de 8 dimensies in hoeverre huishoudens kwetsbaar zijn. De situatie op deze 8 dimensies wordt gemeten met 26 indicatoren.

Per indicator is een voor de Curaçaose context adequate norm vastgesteld wanneer sprake is van deprivatie / zijn kwetsbaarheid.¹² Zo kan voor elke dimensie de mate van deprivatie / kwetsbaarheid per geocodezone vastgesteld worden en ook een totaalscore per geocodezone. Deze totaalscore kan vooral gebruikt worden om zones onderling met elkaar te vergelijken en als monitoringsinstrument om bij vervolgmetingen veranderingen vast te kunnen stellen. De scores per dimensie geven inzicht in waar speciale aandacht nodig is.

ARMOEDE SCORECARD CURAÇAO					
DIMENSIE		INDICATOR		OMSCHRIJVING WANNEER IS EEN HUISHOUDEN (HH) GEDEPRIVEERD	GEWICHT
1	Huisvesting	1.1	Overcrowding	Het totaal aantal personen binnen het HH gedeeld door het aantal slaapkamers is 2 of hoger.	1/66
		1.2	Sanitaire voorziening	Het HH heeft niet de beschikking over een toilet OF een badkamer	1/66
		1.3	Water	Het HH heeft geen wateraansluiting bij Aqualetra	1/66
		1.4	Electriciteit	Het HH heeft geen electriciteitsaansluiting bij Aqualetra	1/66
		1.5	Kookvoorziening	Het HH beschikt niet over een kookvoorziening	1/66
		1.6	Beleving kwaliteit huis	Het hoofd van het HH beoordeelt de kwaliteit van de woning als (zeer) slecht	1/66
2	Levensstandaard	2.1	Assets	Het HH heeft de beschikking over minder dan 3 kleine assets (vaste telefoon/mobiele telefoon, televisie, computer/tablet, koelkast, wasmachine, vaatwasser) EN heeft niet de beschikking over een auto of motorfiets	1/11
3	Gezondheid	3.1	Ziektekostenverzekering	Het HH is niet verzekerd voor ziektekosten	1/44
		3.2	Beleving gezondheid	Het hoofd van het HH beleeft de eigen gezondheid als matig of (heel) slecht	1/44
		3.3	Beperkingen	Minimaal 1 persoon binnen het HH heeft een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking die het dagelijks functioneren belemmert	1/44
		3.4	Voeding	Het hoofd van het HH eet minder dan 1 keer per dag groenten	1/132
				Het hoofd van het HH eet minder dan 1 keer per dag fruit	1/132
				Binnen het HH wordt vaker dan 1 keer per week fastfood gegeten	1/132

¹² Bij de vaststelling van normen is gebruikgemaakt van de operationalisering die CBS heeft gemaakt voor een lokale MPI in : Hek, A. & Kuijvenhoven, L. (2016). Draft version Measuring the

Multidimensional Poverty Index in Curaçao. Central Bureau of Statistics Curaçao

ARMOEDE SCORECARD CURACAO					
DIMENSIE		INDICATOR		OMSCHRIJVING WANNEER IS EEN HUISHOUDEN (HH) GEDEPRIVEERD	GEWICHT
4	Werk	4.1	Werkloosheid	1 of meer volwassenen (18 jaar en ouder) binnen het HH hebben geen werk EN zijn werkzoekend	1/22
		4.2	Kwaliteit werk	1 of meer van de werkende personen (18 jaar en ouder) binnen het HH heeft geen formele baan maar 'ta kue djòp'.	1/22
5	Inkomen	5.1	Beleving armoede (vanuit inkomen)	Het HH heeft de afgelopen 12 maanden (zeer veel) moeite gehad om rond te kunnen komen met het beschikbare inkomen	1/22
		5.2	Inkomensniveau	Het HH heeft een inkomen onder de armoedegrens (afgestemd op de absolute armoedegrens en gezinssamenstelling)	1/22
6	Onderwijs	6.1	Opleidingsniveau	Geen enkel lid van het HH is hoger opgeleid (heeft een diploma op minimaal (hoger) secundair onderwijs niveau)	1/33
		6.2	Onderwijsparticipatie	Binnen het HH gaan 1 of meer kinderen tussen de 4 en 18 jaar niet naar school	1/33
		6.3	ICT	Binnen het HH is geen computer (PC/laptop) EN internetverbinding aanwezig	1/33
7	Veiligheid	7.1	Gevoel van veiligheid	Het hoofd van het HH voelt zich (heel) onveilig in de woonomgeving	1/44
				Het hoofd van het HH voelt zich (heel) onveilig alleen thuis	1/44
		7.2	Criminaliteit	Minimaal 1 lid van het HH is de afgelopen 12 maanden slachtoffer geworden van een overval of misdaad	1/22
8	Empowerment - persoonlijk	8.1.1	Gevoel van geluk	Het hoofd van het HH voelt zich (heel) ongelukkig	1/33
		8.1.2	Veranderingsvermogen	Het hoofd van het HH heeft het gevoel dat belangrijke keuzes en grote veranderingen (meestal) niet in zijn/haar eigen macht liggen	1/33
		8.1.3	Besluitvormingsvermogen	Het hoofd van het HH heeft het gevoel dat hij/zij weinig tot geen controle heeft over te nemen beslissingen in het dagelijks leven	1/33
	Empowerment - sociaal	8.2	Invloed op leefsituatie/w	Het hoofd van het HH geeft aan het gevoel te hebben geen invloed uit te kunnen oefenen op het verbeteren van de leefsituatie in de buurt	1/11
	Empowerment - politiek	8.3	Gebruikmaken democrati	Het hoofd van het HH heeft bij laatste verkiezingen geen gebruikgemaakt van zijn/haar stemrecht	1/11
8	Empowerment - economisch	8.4	Toegang tot geld	HH heeft geen bankrekening	1/11

4. Onderzoeksresultaten

4.1 Response analyse

In totaal zijn er in het kader van de nulmeting UP 2.152 adressen bezocht, verspreid over de 4 werkgebieden van het UP. Een groot deel van de adressen (48%) was helaas niet bruikbaar voor het onderzoek om verschillende redenen. Het adressenbestand van de Curaçaose overheid is niet up to date en daardoor behoorlijk vervuild. Zo hebben in met name Barber en Montaña veel straten de afgelopen jaren nieuwe namen en huizen nieuwe huisnummers gekregen, die nog niet in een centraal adressenbestand zijn verwerkt. Daarnaast bleek op een behoorlijk aantal adressen geen woonhuis maar een bedrijf gevestigd. Een deel van de huizen was onbewoond en ondanks herhaaldelijk bezoek werd bij veel huizen het hoofd van het huishouden niet aangetroffen.

Bij de bruikbare adressen is een responspercentage van 64% behaald.

OVERZICHT ONBRUIKBARE ADRESSEN		
	AANTAL	PERCENTAGE
Adres onvindbaar	293	29.2%
Geen woonhuis	82	8.2%
Onbewoond	116	11.6%
Hoofd huishouden op drie verschillende tijdstippen niet aangetroffen	504	50.2%
Data verloren / niet bruikbaar	8	0.8%
TOTAAL # onbruikbare adressen	1003	100.0%

OVERZICHT BRUIKBARE ADRESSEN		
	AANTAL	PERCENTAGE
Wil niet meedoen / non respons	417	36.3%
Heeft medewerking verleent en vragenlijst ingevuld	732	63.7%
TOTAAL # bruikbare adressen	1149	100.0%

4.2 Kenmerken respondenten

Voor de nulmeting zijn de interviews afgenomen bij het hoofd van het huishouden.

VASTSTELLEN HOOFD HUISHOUDEN

Het hoofd van het huishouden is degene die door het huishouden zelf als zodanig wordt aangewezen en minimaal 18 jaar is. Als er niemand wordt aangewezen, is bepalend op wiens naam het huis staat. Als er dan nog geen uitsluitsel is, wordt de oudste persoon binnen het huishouden als hoofd huishouden aangewezen.

In de nulmeting kwam het vaker voor dat vrouwen als hoofd van het huishouden werden aangemerkt dan mannen (61% versus 39%). Driekwart van de respondenten (75%) is geboren op Curaçao. Bijna de helft van de respondenten (45%) heeft MAVO of LBO als hoogst genoten opleiding, 28% heeft geen opleiding of alleen lagere school en de overige 27% heeft een hogere opleidingsachtergrond (HAVO, VWO, MBO+, HBO of WO). Verder is 36% van de respondenten gehuwd (inclusief

geregistreerd partnerschap), is 30% ongehuwd, 17% woont samen, 11% is weduw en 6% is gescheiden. De helft (49%) van de respondenten heeft betaald werk. Tweederde van de respondenten (65%) geeft aan weinig tot geen moeite te hebben om rond te komen, bij de overige 35% is sprake van enige tot zeer veel moeite om rond te komen. Leeftijd is door weinig mensen ingevuld ($n = 99$). De gemiddelde leeftijd van deze 99 respondenten is 59.2 jaar. In bijlage 3 is een gedetailleerd overzicht van de achtergrondkenmerken van de hoofden van huishoudens terug te vinden.

4.3 Resultaten per dimensie

In deze paragraaf worden de uitkomsten per armoededimensie inzichtelijk gemaakt. In bijlage 4 is een compleet overzicht te vinden van alle onderliggende indicatoren en onderliggende per werkgebied, Barber, Buena Vista, Montaña en Otrobanda.

HUISVESTING

De armoedescore op huisvesting wordt bepaald door 6 indicatoren:

1. *Overcrowding*
Een huishouden is kwetsbaar als het totaal aantal personen binnen het huishouden gedeeld door het aantal slaapkamers 2 of hoger is.
2. *Sanitaire voorzieningen*
Een huishouden is kwetsbaar als ze niet de beschikking hebben over een badkamer of toilet.
3. *Water*
Een huishouden is kwetsbaar als er geen aansluiting is op waterleidingsnetwerk.
4. *Electriciteit*
Een huishouden is kwetsbaar als er geen aansluiting is op het elektriciteitsnetwerk.

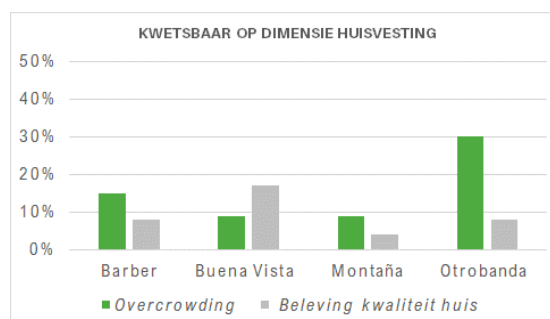
5. *Kookvoorziening*

Een huishouden is kwetsbaar als er geen beschikking is over een kookvoorziening

6. *Beleving kwaliteit huis*

Een huishouden is kwetsbaar als de kwaliteit van het woonhuis als (zeer) slecht wordt ervaren.

In Otrobanda is bij bijna éénderde van de huishoudens (30%) sprake van overcrowding. In Barber (16%), Buena Vista (16%), Buena Vista (9%) en Montaña (9%) liggen deze percentages een stuk lager.

Qua sanitaire voorzieningen is geen enkel huishouden kwetsbaar, alle huishoudens geven aan een toilet en/of badkamer ter beschikking te hebben.

Bijna alle huishoudens hebben een aansluiting op het water- en elektriciteitsnetwerk. In Montaña en Otrobanda is 2% niet aangesloten op het waternetwerk, gevolgd door Buena Vista met 1%. In Barber hebben alle huishoudens een aansluiting. Voor wat betreft electriciteit heeft in Barber 2% geen aansluiting, in Otrobanda 0.6% en in Buena Vista 0.5%. In Montaña zijn alle huishoudens aangesloten.

In Barber, Buena Vista en Montaña hebben alle huishoudens een kookvoorziening. Alleen in Otrobanda geeft een klein deel (1%) aan daarover niet te beschikken.

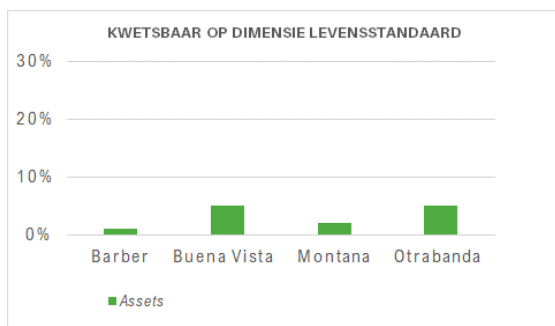
Vooral in Buena Vista (17%) wordt de kwaliteit van het woonhuis als (zeer)

slecht beoordeeld. In de andere gebieden zijn mensen meer tevreden. In Barber en Otrobanda ervaart 8% de kwaliteit van het woonhuis als (zeer) slecht, in Montaña is dat 4%.

LEVENSTANDAARD

De tweede dimensie van armoede is levensstandaard. Die wordt gemeten aan de hand van de mate waarin huishoudens de beschikking hebben over bepaalde voorzieningen / middelen (*assets*). Een huishouden is kwetsbaar als zij 'de beschikking hebben over minder dan 3 kleine assets (vaste telefoon/mobiele telefoon, televisie, computer/tablet, koelkast, wasmachine, vaatwaser) EN niet de beschikking hebben over een auto of motorfiets.

In Buena Vista en Otrobanda beschikken 5% van de huishoudens

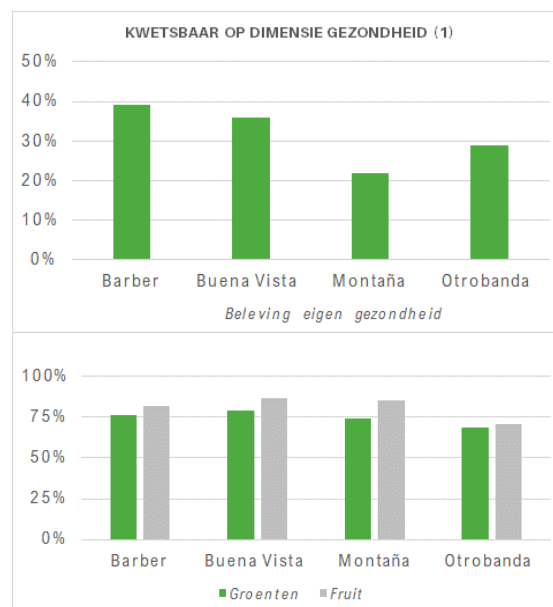

niet over drie kleine assets EN een eigen auto of motorfiets, in Montaña en Barber is dit aandeel respectievelijk 2% en 1%.

GEZONDHEID

De beoordeling van de armoededimensie gezondheid gebeurt aan de hand van 6 onderliggende indicatoren:

1. *Ziektekostenverzekering*
Een huishouden is kwetsbaar als ze niet verzekerd zijn voor ziektekosten.
2. *Beleving gezondheid*
Een huishouden is kwetsbaar als het hoofd van het huishouden aangeeft zijn/haar gezondheid als matig tot zeer slecht te beoordelen.
3. *Beperkingen*
Een huishouden is kwetsbaar als minimaal 1 persoon binnen het huishouden een lichamelijke, psychische of verstandelijke beperking heeft die het dagelijks functioneren belemmert.

4. *Voeding - groenten*
Een huishouden is kwetsbaar als niet dagelijks groenten worden gegeten.
5. *Voeding - fruit*
Een huishouden is kwetsbaar als niet dagelijks fruit wordt gegeten.
6. *Voeding - fastfood*
Een huishouden is kwetsbaar als vaker dan éénmaal per week fastfood wordt gegeten.

In Buena Vista en Otrobanda is 1% van de huishoudens niet verzekerd voor ziektekosten. In Montaña is dat 0.4%. In Barber blijken alle huishoudens die aan de nulmeting hebben meegedaan verzekerd te zijn. In Barber wordt gezondheid het minst goed ervaren, 39% van de respondenten ervaart zijn eigen gezondheid als matig tot (zeer) slecht. In Buena Vista is dat aandeel 36%, gevolgd door Otrobanda (29%) en Montaña (22%).

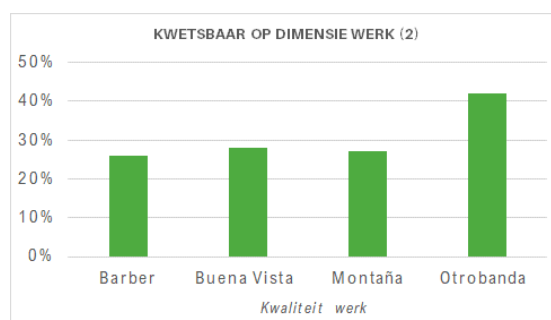
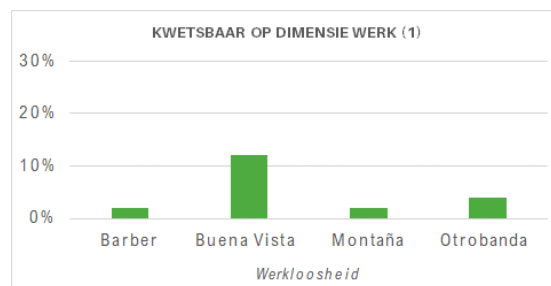
Het aantal huishoudens waar minimaal 1 persoon voorkomt met een beperking varieert tussen de 14% en 19%. In Montaña is dat bij 19% van de respondenten het geval, in Otrobanda bij 17% en in Barber en Buena Vista bij 14%.

Op voeding zijn in alle gebieden veel huishoudens kwetsbaar. In Buena Vista eet 79% van de hoofden van huishoudens niet dagelijks groente, in Barber is dat 76%, gevolgd door Montaña (74%) en Otrobanda (69%). In Buena Vista eet 87% van de hoofden van huishoudens niet dagelijks fruit, in Montaña is dat aandeel 85%, gevolgd door Barber (82%) en Otrobanda (71%). In alle 4 de gebieden eten bijna alle huishoudens vaker dan éénmaal per week fastfood. In Otrobanda is dat aandeel 99%, in Barber en Buena Vista 98% en in Montaña 97%.

WERK

Voor de dimensie werk zijn twee indicatoren gebruikt:

1. *Werkloosheid*
Een huishouden is kwetsbaar als er één of meer volwassenen geen werk heeft EN werkzoekend is.
2. *Kwaliteit werk*
Een huishouden is kwetsbaar als één of meer volwassenen die werken geen formele baan hebben maar 'ta kue djòp'.

In Buena Vista is het aandeel volwassenen binnen het huishouden dat geen werk heeft en werkzoekend is 12%. In Otrobanda is dat aandeel 4%, in Barber en Montaña 2%.

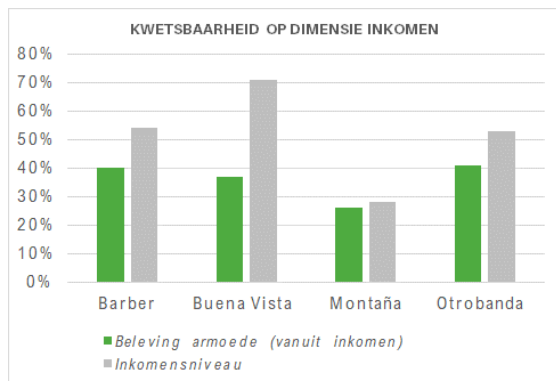
In Otrobanda is het aandeel personen dat werkt en geen formele baan heeft 42%. In Buena Vista, Montaña en Barber geldt een lager percentage, respectievelijk 28%, 27% en 26%.

INKOMEN

De dimensie inkomen wordt in de Armoede Scorecard bepaald door 2 indicatoren:

1. *Beleving armoede*
Kwetsbaar zijn de huishoudens die aangeven (zeer) veel moeite te hebben om rond te kunnen komen van het beschikbare inkomen.
2. *Inkomensniveau*
Kwetsbaar zijn die huishoudens die een inkomen hebben onder de armoedegrens (afgesteld op de absolute armoedegrens en

gezinssamenstelling zoals gangbaar op Curaçao¹³)

In Otrobanda (41%), Barber (40%) en Buena Vista (37%) heeft ruim éénderde van de huishoudens de afgelopen 12 maanden (zeer veel) moeite gehad om rond te kunnen komen van het beschikbare inkomensniveau. In Montaña is dit aandeel (26%) lager.

Als gekeken wordt naar het actuele inkomensniveau heeft in Buena Vista 71% van alle respondenten een inkomen onder de armoedegrens. In Barber (54%) en Otrobanda (53%) is dit aandeel lager, ongeveer de helft van alle huishoudens. Montaña heeft de minste huishoudens met een inkomen onder de armoedegrens, namelijk 28%.

ONDERWIJS

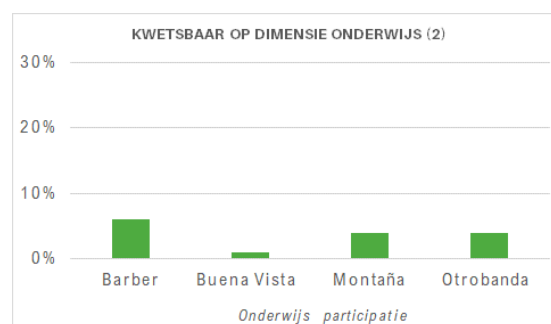
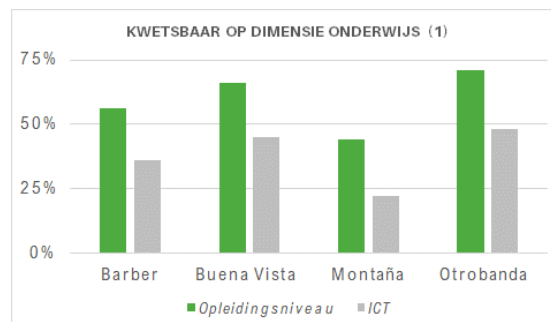
Voor de dimensie onderwijs zijn drie indicatoren gebruikt:

1. Opleidingsniveau

Huishoudens zijn kwetsbaar als geen enkel lid van het huishouden hoger opgeleid is (minimaal een diploma op (hoger) secundair onderwijsniveau).

2. Onderwijsparticipatie

Een huishouden is kwetsbaar als één of meer kinderen tussen de 4 en 18 jaar niet naar school gaan.

3. ICT

Een huishouden is kwetsbaar als er geen computer (PC/Laptop) EN internet verbinding aanwezig zijn.

In Otrobanda is 71% van alle huishoudens lager opgeleid. In Buena Vista is dat 66%, in Barber en Montaña is het aandeel lager, namelijk 56% en 44%.

In bijna alle huishoudens gaan leerplichtige kinderen ook daadwerkelijk naar school. In Barber gaat bij 6% van de huishoudens minstens 1 kind tussen de 4 en 18 jaar niet naar school, in Montaña en Otrobanda is dat percentage 4% en in Buena Vista 1%.

Vooral in Otrobanda en Buena Vista zijn kwetsbaar op het gebied van beschikbaarheid ICT. In Otrobanda

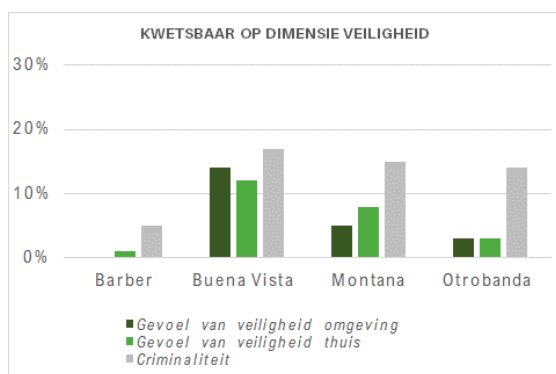
¹³ Bron CBS, zie http://www.cbs.cw/website/poverty_3367/item/poverty-tables_1204.html

(48%) en Buena Vista (45%) is in bijna de helft van de huishoudens geen computer met internetverbinding aanwezig. In Barber (36%) en Montaña (22%) is dit aandeel lager.

VEILIGHEID

De armoededimensie veiligheid is gemeten aan de hand van drie indicatoren:

1. *Gevoel van veiligheid in omgeving*
Kwetsbaar zijn huishoudens waar het hoofd van het huishouden zich (zeer) onveilig voelt in de woonomgeving.
2. *Gevoel van veiligheid thuis*
Kwetsbaar zijn huishoudens waar het hoofd van het huishouden zich thuis (zeer) onveilig voelt.
3. *Criminaliteit*
Kwetsbaar zijn huishoudens waar minimaal één lid van het huishouden de afgelopen 12 maanden slachtoffer is geworden van een overval of misdaad.

Buena Vista wordt als het minst veilig beleefd. Daar heeft 14% van de respondenten aangegeven zich in de omgeving (heel) onveilig te voelen. Ook thuis voelen in Buena Vista de meesten mensen zich onveilig (12%) en zijn eveneens de meeste mensen

slachtoffer van een overval of misdaad (17%).

In Otrabanda en Montaña voelt respectievelijk 3% en 5% zich in de omgeving onveilig. In Barber heeft geen enkele respondent aangegeven zich in de omgeving (zeer) onveilig te voelen. Thuis voelt in Montaña 8%, in Otrabanda 3% en in Barber 1% zich (zeer) onveilig.

In Montaña heeft 15% aangegeven dat minimaal één lid van het huishouden slachtoffer is geworden van een overval of misdaad de afgelopen 12 maanden, in Otrabanda is dat 14% en in Barber het laagst met 5%.

EMPOWERMENT

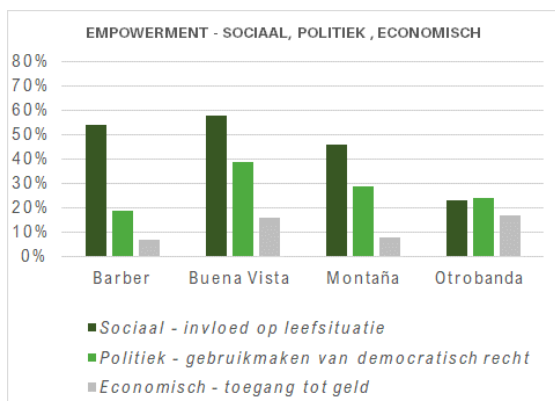
De dimensie empowerment bestaat uit 4 onderdelen, namelijk empowerment-persoonlijk, empowerment-sociaal, empowerment-politiek en empowerment-economisch. Empowerment-persoonlijk is gemeten aan de hand van 3 indicatoren:

1. *Gevoel van geluk*
Een huishouden is kwetsbaar als het hoofd van het huishouden aangeeft (zeer) ongelukkig te zijn.
2. *Veranderingsvermogen*
Een huishouden is kwetsbaar als het hoofd van het huize ervaart dat belangrijke keuzes en grote veranderingen (meestal) niet in zijn/haar eigen macht liggen.
3. *Besluitvormingsvermogen*
Een huishouden is kwetsbaar als het hoofd van het huishouden aangeeft weinig tot geen controle te hebben over te nemen beslissingen in het dagelijks leven.

In alle vier de werkgebieden heeft minder dan 1% van de respondenten aangegeven (heel) ongelukkig te zijn.

In Barber heeft 1 op de 5 respondenten (28%) niet het gevoel veranderingsvermogen te beheersen. In de overige werkgebieden ligt dit aandeel onder de 20%: Otrobanda 14%, Buena Vista 12% en Montaña 9%.

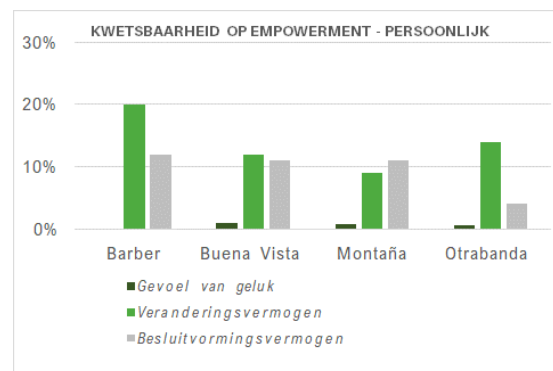
In Barber heeft 12% het gevoel nauwelijks tot geen controle te hebben over te nemen beslissingen in het dagelijks leven, in Buena Vista en Montaña geldt dat voor 11%. In Otrobanda is dat aandeel lager, namelijk 4%.

Ongeveer de helft van de respondenten in Buena Vista (58%), Montaña (46%) en Barber (54%) heeft het gevoel geen invloed uit te kunnen oefenen op het verbeteren van de leefsituatie in de buurt. In Otrobanda ligt dat percentage veel lager, namelijk 23%.

Voor wat betreft politiek empowerment is gevraagd of mensen gebruik hebben gemaakt van hun stemrecht bij de laatste verkiezingen. In Buena Vista heeft 39% niet gestemd, in Montaña 29%, gevolgd door Otrobanda (24%) en Barber 19%.

Het laatste aspect van empowerment dat onderzocht is, is in hoeverre mensen toegang tot geld hebben in de vorm van een bankrekening. In Otrobanda heeft 17% en in Buena Vista heeft 16% geen bankrekening. In Barber en Montaña ligt dit percentage lager met respectievelijk 7% en 8%.

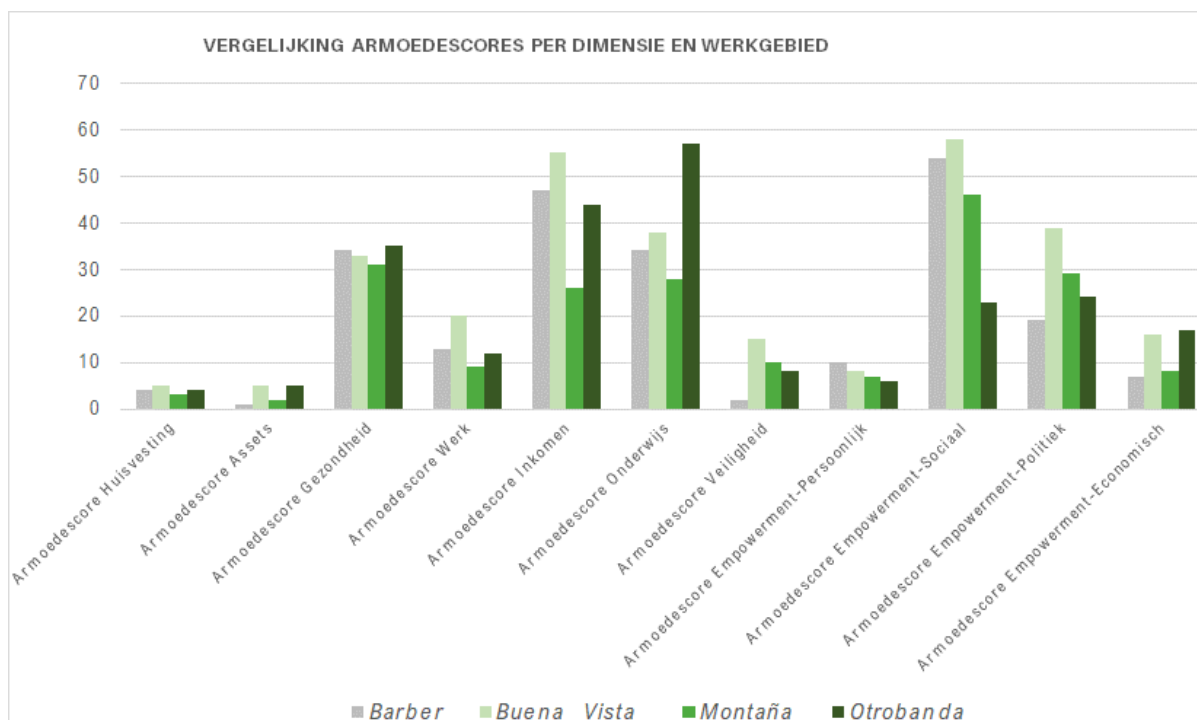

5. Resultaten Armoede Scorecard

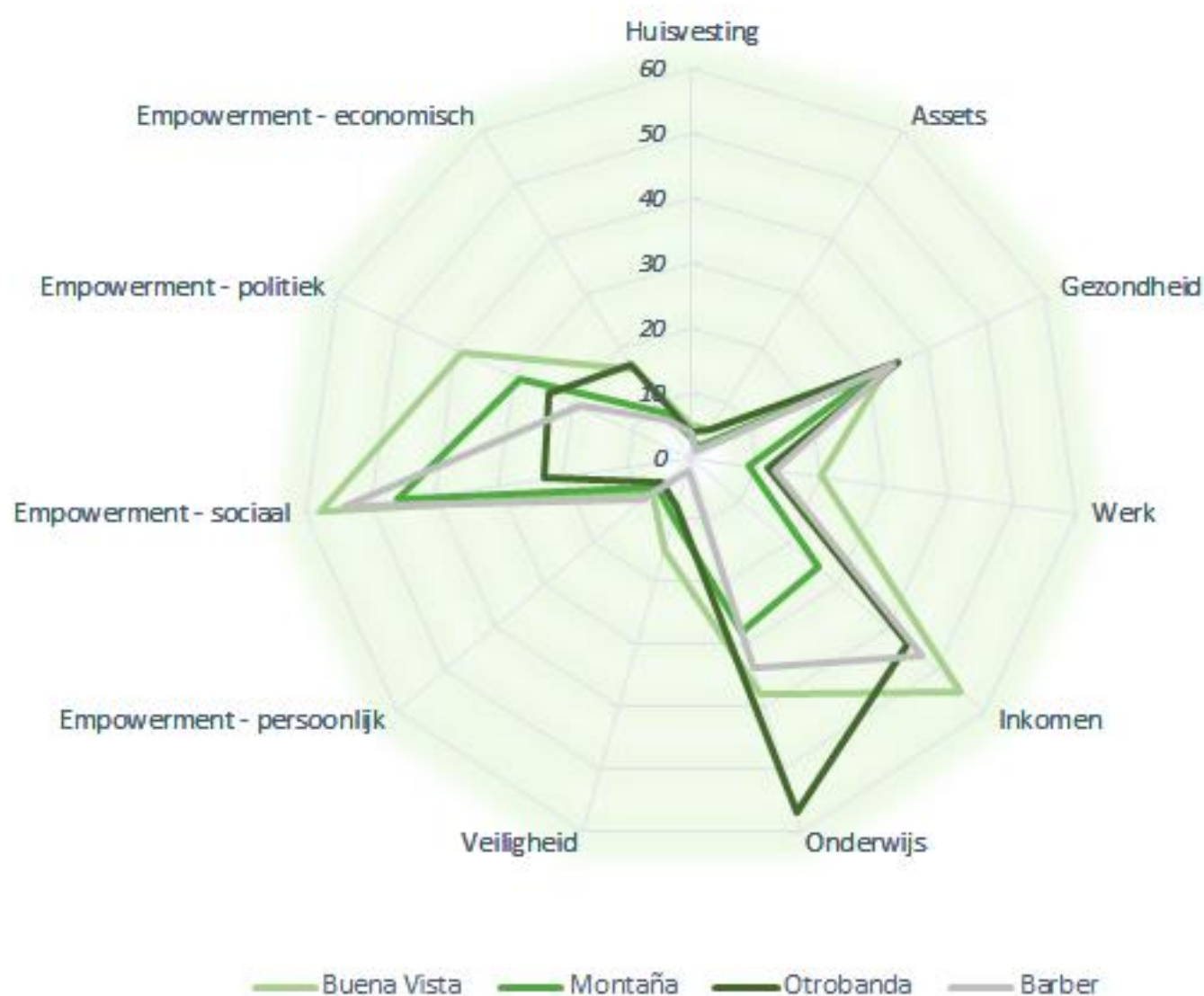
In dit hoofdstuk worden, per gebied, de uitkomsten van de complete Armoede Scorecard weergegeven. Hoe hoger de totaalscore, hoe kwetsbaarder voor armoede.

De eindscore laat zien dat op dit moment Buena Vista het laagst scoort en dus het kwetstbaarst is op het gebied van armoede. Montaña scoort het laagst en is het minst kwetsbaar.

TOTAAL UITKOMSTEN BASELINE STUDY UP 2018					
	TOTAAL	BARBER	BUENA VISTA	MONTAÑA	OTROBANDA
Armoedescore Huisvesting	3	4	5	3	4
Armoedescore Assets	3	1	5	2	5
Armoedescore Gezondheid	32	34	33	31	35
Armoedescore Werk	13	13	20	9	12
Armoedescore Inkomen	41	47	55	26	44
Armoedescore Onderwijs	38	34	38	28	57
Armoedescore Veiligheid	10	2	15	10	8
Armoedescore Empowerment-Persoonlijk	8	10	8	7	6
Armoedescore Empowerment-Sociaal	45	54	58	46	23
Armoedescore Empowerment-Politiek	29	19	39	29	24
Armoedescore Empowerment-Economisch	12	7	16	8	17
ARMOEDE SCORE TOTAAL	22	20	26	18	21

RESULTATEN ARMOEDE SCORECARD 2018

5.1 Barber

De totaalscore van Barber op de Armoede Scorecard is 20, dat is iets lager dan het gemiddelde van het totale UP gebied, oftewel Barber is iets minder kwetsbaar op armoede. De aandachtspunten bij Barber liggen vooral op de dimensies empowerment-sociaal, inkomen en gezondheid. Op deze dimensies wordt in de baseline study een grote mate van kwetsbaarheid gevonden.

De situatie in Barber kan als volgt per dimensie worden samengevat:

HUISVESTING

In Barber beoordeelt 8% van de respondenten de kwaliteit van zijn eigen huis als (zeer) slecht, 2% heeft geen electriciteits-aansluiting en bij 16% is sprake van overcrowding.

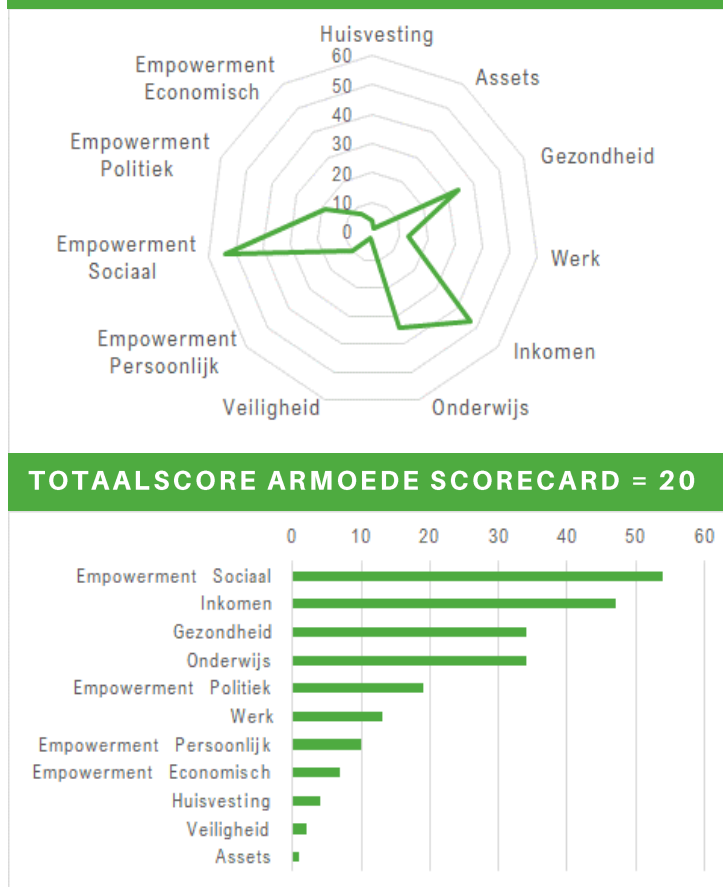
GEZONDHEID

Relatief veel respondenten / hoofd huishoudens in Barber (39%) ervaren hun eigen gezondheid als matig tot (zeer) slecht. Het aandeel huishoudens met minimaal 1 persoon met een lichamelijke, psychische of verstandelijke beperking die dagelijks functioneren belemmert is 14%. Qua voeding eet 76% van de hoofd huishoudens niet dagelijks groenten, 82% eet niet dagelijks fruit en 98% eet minimaal éénmaal per week fastfood.

WERK

Het werkloosheidspercentage onder de respondenten is met 2% laag, wel zitten veel mensen (26% van alle werkende

BARBER

mensen) met losse baantjes (kue djòp) in een onzekere arbeids-situatie.

INKOMEN

Meer dan tweederde van de huishoudens heeft in de afgelopen 12 maanden (zeer veel) moeite gehad om rond te kunnen komen van het beschikbare inkomen (40%). Meer dan de helft van de huishoudens (54%) heeft een inkomen onder de armoedegrens.

OPLEIDING

Bij 56% van de huishoudens is geen enkel lid van het huishouden hoger opgeleid en bij 6% van de huishoudens gaat één of meer leerplichtige kinderen niet naar school. Ongeveer eenderde van de huishoudens heeft

geen PC/laptop EN er is geen internetverbinding aanwezig.

VEILIGHEID

Niemand voelt zich in Barber onveilig in de woonomgeving en 1% voelt zich thuis onveilig. Bij 5% van de huishoudens is de afgelopen 12 maanden minimaal één lid van het huishouden slachtoffer geworden van een misdaad of overval.

EMPOWERMENT

Minder dan 1% van de

respondenten is (heel) ongelukkig, 1 op de 5 hoofden van huishoudens (20%) heeft niet het gevoel dat belangrijke keuzes en grote veranderingen in zijn/haar eigen macht liggen. Verder heeft 12% weinig tot geen controle over beslissingen in het dagelijks leven. Ook heeft meer dan de helft van de hoofden van huishoudens (54%) niet het gevoel invloed uit te kunnen oefenen op het verbeteren van de leefsituatie in de buurt. Tijdens de laatste verkiezingen heeft 19% niet gestemd en 7% van de hoofden van huishoudens heeft geen bankrekening.

5.2 Buena Vista

De totaalscore van Buena Vista op de Armoede Scorecard is 26. Daarmee heeft Buena Vista van de werkgebieden in het UP de hoogste score en is dus het multidimensioneel gezien het kwetsbaarst op het gebied van armoede. Buena Vista is vooral kwetsbaar op de dimensies empowerment-sociaal (invloed op eigen leefsituatie), inkomen, stemrecht en onderwijs.

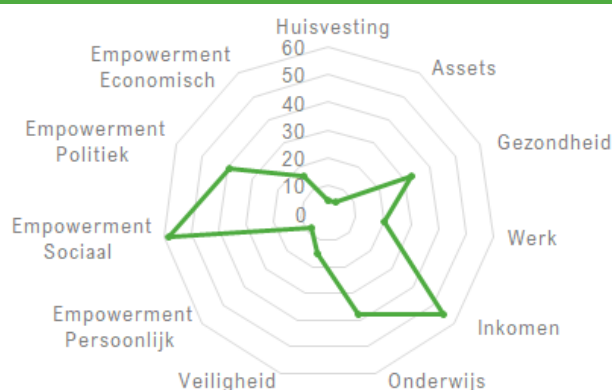
HUISVESTING

Van alle respondenten uit Buena Vista beoordeelt 17% de kwaliteit van hun eigen huis als (zeer) slecht. Minder dan 1% heeft geen electriciteitsaansluiting. Bij 9% is sprake van overcrowding.

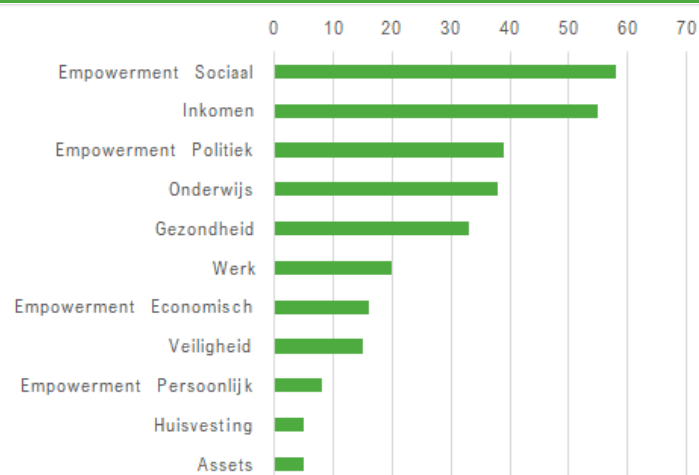
GEZONDHEID

Ruim eenderde (36%) beoordeelt zijn eigen

BUENA VISTA

TOTAALSCORE ARMOEDE SCORECARD = 26

gezondheid als matig tot (zeer) slecht. Het aandeel huishoudens met minimaal één persoon met een lichamelijke, psychische of verstandelijke beperking is 14%.

Ook in Buena Vista wordt relatief ongezond gegeten, 79% van alle hoofden van huishoudens eet niet dagelijks groenten, 87% eet niet dagelijks fruit en bijna alle huishoudens (98%) eet minimaal éénmaal per week fastfood.

WERK

Van alle geïnterviewde huishoudens in Buena Vista is 12% van de gezinsleden werkloos en 28% heeft een onzekere arbeidssituatie in de zin van losse baantjes (kue djòp).

INKOMEN

Ruim éénderde (37%) van de huishoudens geeft aan (zeer) moeilijk rond te kunnen komen van het beschikbare gezinsinkomen. Bijna driekwart (71%) heeft een inkomen onder de armoedegrens.

OPLEIDING

Bij tweederde (66%) van de huishoudens is geen enkel lid van het huishouden hoger opgeleid. Wel gaan bijna alle kinderen tussen de 4 en 18 jaar naar school, bij 1% van de huishoudens is

gemeld dat 1 of meer kinderen in deze leeftijdscategorie niet naar school gaat. Ongeveer de helft (45%) van de huishoudens heeft geen computer (PC/laptop) EN internetverbinding.

VEILIGHEID

Vergeleken met de andere gebieden in het UP voelen de mensen in Buena Vista zich het minst veilig. Van alle respondenten uit Buena Vista heeft 14% aangegeven zich onveilig in de woonomgeving te voelen en 12% voelt zich ook thuis onveilig. Bij 17% van de huishoudens is de afgelopen 12 maanden minimaal één lid van het huishouden het slachtoffer geworden van een overval of misdaad.

EMPOWERMENT

Minder dan 1% is heel ongelukkig, 12% heeft het gevoel dat belangrijk keuzes en grote veranderingen niet binnen zijn/haar eigen macht liggen en 11% geeft aan weinig tot geen controle over beslissingen in het dagelijks leven te hebben. Ook heeft meer dan de helft van de hoofden van huishoudens (58%) niet het gevoel invloed uit te kunnen oefenen op het verbeteren van de leefsituatie in de buurt. 39% heeft niet gestemd bij de laatste verkiezingen en 16% van de respondenten heeft geen beschikking over een bankrekening.

HUISVESTING

Van de respondenten uit Montaña beoordeelt 4% de kwaliteit van het eigen woonhuis als (zeer) slecht. Minder dan 1% heeft geen electriciteitsaansluiting en 2% heeft geen wateraansluiting. Bij 9% is sprake van overcrowding.

5.3 Montaña

Montaña heeft een totaalscore van 18 op de Armoede Scorecard. Dat is het laagste van de 4 gebieden in het UP en betekent dus relatief het minst kwetsbaar. De top dimensies waar Montaña het meest kwetsbaar op is zijn empowerment-sociaal (invloed op leefsituatie), inkomen en onderwijs.

GEZONDHEID

29% van alle hoofden van huishoudens uit Montaña beoordeelt zijn eigen gezondheid als (zeer) slecht. Het aandeel huishoudens met minimaal één persoon met een lichamelijke, psychische of verstandelijke beperking is 19%. Groenten worden niet dagelijks gegeten door 74% van alle huishoudens, fruit nog minder, 85% van de hoofden van huishoudens eet minder dan éénmaal per dag fruit. Bijna alle huishoudens (97%) eten minimaal éénmaal per week fastfood.

WERK

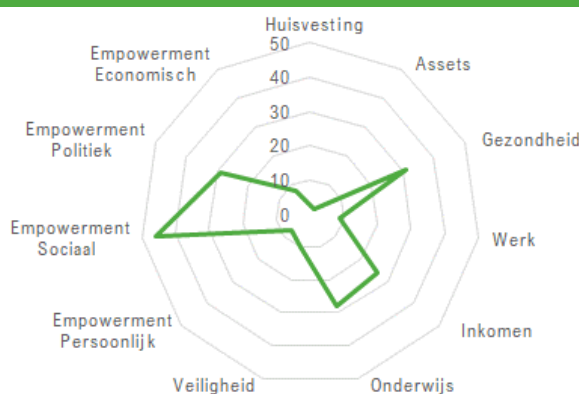
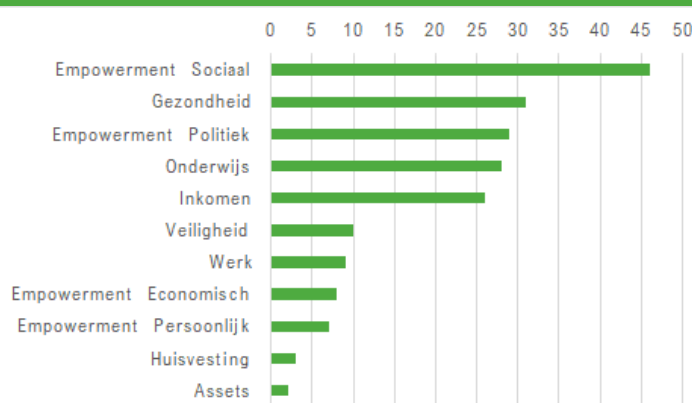
De werkloosheid onder de respondenten is laag, slechts 2% van de volwassen die geen werk heeft zoekt werk. Er is wel vaak sprake van onzekere arbeid, bij 27% is sprake van losse baantjes.

INKOMEN

Ruim éénvierde (26%) van de huishoudens in Montaña heeft de afgelopen 12 maanden (zeer) veel moeite gehad om rond te komen van het beschikbare inkomen. Een iets groter aandeel (28%) heeft een inkomen onder de armoedegrens.

OPLEIDING

Qua opleiding blijkt dat in 44% van de huishoudens geen enkel lid hoger opgeleid is, bij 4% gaat minimaal één leerplichtig kind tussen de 4 en 18 jaar niet naar school. Bij 22% van de huishoudens is geen computer (PC/laptop) EN internetverbinding aanwezig.

MONTAÑA**TOTAALSCORE ARMOEDE SCORECARD = 18****VEILIGHEID**

Montaña wordt als redelijk veilig ervaren, 5% van de huishoudens voelt zich onveilig in de woonomgeving en 8% voelt zich thuis onveilig. Bij 15% van de huishoudens is de afgelopen 12 maanden minimaal één lid van het huishouden slachtoffer geweest van een overval of misdaad.

EMPOWERMENT

De meeste mensen in Montaña geven aan gelukkig te zijn. Minder dan 1% van de hoofden van huishoudens geeft aan (zeer) ongelukkig te zijn. 9% heeft het gevoel dat belangrijke keuzes en grote veranderingen niet in zijn/haar eigen macht liggen en 11% zegt weinig tot geen controle over beslissingen in het dagelijks leven te hebben. Bijna de helft (46%) heeft niet het gevoel zelf

invloed uit te kunnen oefenen op het verbeteren van de leefsituatie in de buurt. Bij de laatste verkiezingen heeft 29% niet gestemd en bij 8% van

de huishoudens heeft het hoofd van huishouden niet de beschikking over een bankrekening.

5.4 Otrobanda

De totaalscore van Otrobanda op de Armoede Scorecard is 21. Otrobanda is vooral kwetsbaar op de dimensies onderwijs, inkomen en gezondheid.

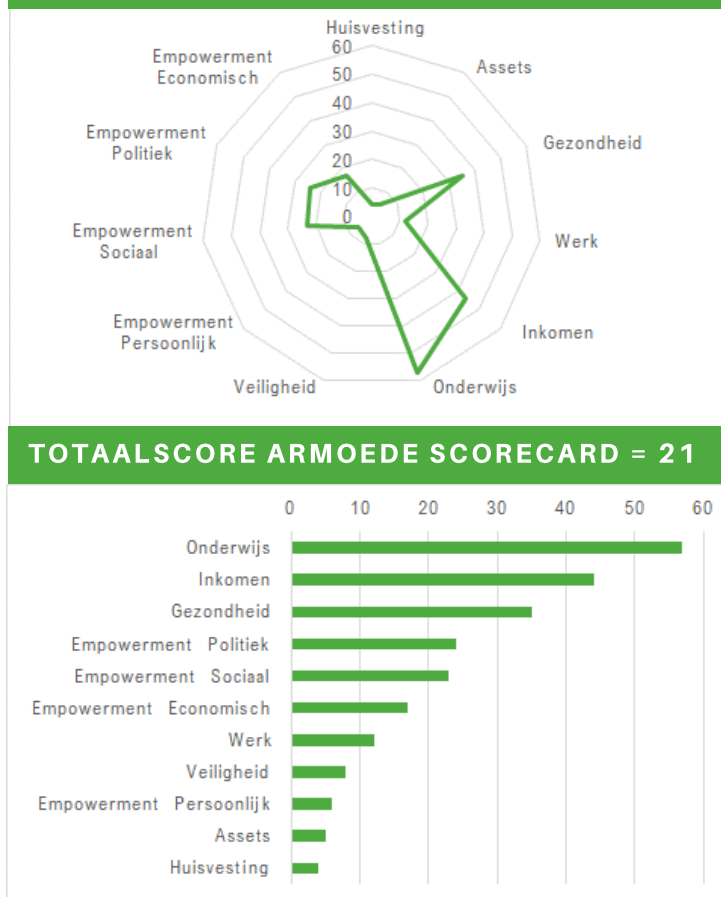
HUISVESTING

Van alle respondenten beoordeelt 8% de kwaliteit van zijn/haar eigen huis als (zeer) slecht. Minder dan 1% heeft geen electriciteitsaansluiting, 2% van de huishoudens heeft geen wateraansluiting. In Otrobanda is meer dan bij de andere Van de vier werkgebieden in het UP komt in Otrobanda overcrowding het meest voor, bij 30% van de huishoudens in Otrobanda is dat het geval.

GEZONDHEID

Voor wat betreft gezondheid heeft 29% van alle hoofden van huishoudens in Otrobanda aangegeven de eigen gezondheid als matig tot (zeer) slecht te ervaren. Bij 17% heeft minimaal één persoon een lichamelijke, verstandelijk of psychische beperking die het dagelijks functioneren belemmert. Er wordt bij 69% van de huishoudens niet dagelijks groenten gegeten en bij 71% niet dagelijks fruit. Fastfood wordt door bijna elk huishouden (99%) minimaal éénmaal per week genuttigd.

OTROBANDA

WERK

Bij 4% van de huishoudens heeft minimaal één persoon geen werk en is werkzoekend. Het aandeel mensen met een onzekere arbeidsrelatie (kue djöp) is met 41% hoger dan in de andere gebieden van het UP.

INKOMEN

Van alle huishoudens in Otrobanda geeft 41% aan de afgelopen 12 maanden moeilijk rond te kunnen komen van het beschikbare inkomen, meer dan de

helft van de huishoudens (53%) heeft een inkomen onder de armoedegrens.

OPLEIDING

Bij bijna driekwart van alle huishoudens (71%) in Otrobanda is niemand hoger opgeleid. Bij 4% van de huishoudens gaat minimaal één lid van het huishouden tussen de 4 en 12 jaar niet naar school. Ongeveer de helft (48%) heeft geen computer/laptop) EN internetverbinding.

VEILIGHEID

De meeste mensen voelen zich wel erg veilig in Otrobanda, 3% voelt zich onveilig in de woonomgeving en een zelfde percentage voelt zich thuis niet veilig. Bij 14% van de huishoudens is

de afgelopen 12 maanden minimaal één lid van het huishouden slachtoffer geworden van een misdaad of een overval.

EMPOWERMENT

Bijna iedereen voelt zich gelukkig, slechts 1% geeft aan (heel) ongelukkig te zijn. 14% heeft het gevoel dat belangrijke keuzes en grote veranderingen in zijn/haar leven niet in eigen macht liggen en 4% heeft het gevoel weinig tot geen controle te hebben over beslissingen in het dagelijkse leven. Ongeveer een kwart (24%) heeft de laatste verkiezingen geen stem uit gebracht en 17% van de hoofden van huishoudens heeft geen beschikking over een bankrekening.

6. Conclusie

6.1 Toepassingsmogelijkheden

Kort samengevat kunnen de uitkomsten uit de nulmeting gezien worden als het creëren van een referentiekader voor armoede op wijkniveau, gespecificeerd naar 8 dimensies. Dit referentiekader kan op een aantal manieren concreet toegepast worden:

- Om de uitgangssituatie per wijk / werkgebied vast te stellen.
- Bij het vaststellen van prioriteiten, bijvoorbeeld bij de dimensies waar de wijken / werkgebieden het meest kwetsbaar blijken te zijn.
- Als referentiekader bij de (kwantitatieve intake) van doelgroep huishoudens, om de uitkomsten op huishoudensniveau te vergelijken met het gemiddelde wijkniveau.
- Als referentiekader bij een volgende meting om veranderingen in armoedesituatie op wijk/gebiedsniveau, gespecificeerd naar dimensie, vast te kunnen stellen.

6.2 Antwoord onderzoeksvragen

De vraag van het ministerie van Algemene Zaken, als opdrachtgever en trekker van het Urgentieprogramma, was driedelig:

1. Hoe ziet de actuele situatie ten aanzien van armoede in de vier geselecteerde werkgebieden van het UP er uit?
2. Hoe kunnen op een objectieve manier 200 families (50 per werkgebied) geselecteerd worden

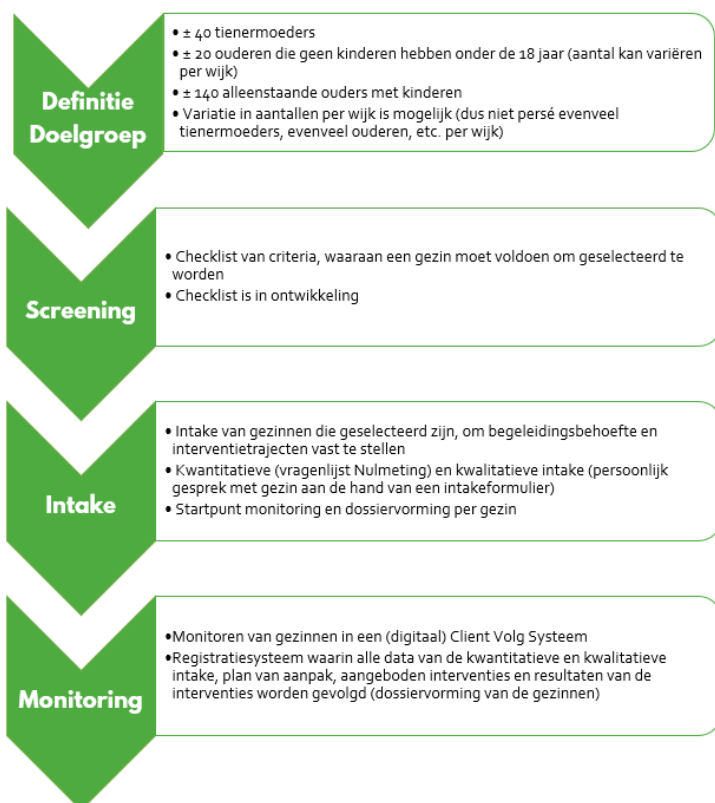
als doelgroepfamilies binnen het UP?

3. Hoe kunnen de ontwikkelingen ten aanzien van armoede bij deze 200 gezinnen en de effecten / resultaten van het UP gemeten worden?

Op de eerste vraag is met de uitkomsten van de nulmeting een expliciet en gedetailleerd antwoord gegeven. Armoede is nader gedefinieerd, er zijn 8 dimensies onderscheiden en de uitkomsten maken inzichtelijk hoe de situatie op dit moment er per gebied en per dimensie uit ziet.

Voor wat betreft de tweede onderzoeksvraag was het in eerste instantie de bedoeling om de nulmeting ook als selectieinstrument te gebruiken. De insteek was om de 50 huishoudens per gebied die het laagst scoorden op de Armoede Score Card te benaderen voor extra ondersteuning en begeleiding in het kader van het UP. Om meerdere redenen is deze aanpak gedurende het onderzoek losgelaten. Een van de redenen was het feit dat dan een groep huishoudens bij voorbaat uitgesloten zou zijn, omdat alleen de huishoudens in aanmerking zouden komen die geselecteerd waren in de steekproef en daadwerkelijk hun medewerking verleenden aan de nulmeting. Een tweede reden lag in de behoefte aan het creëren van meer draagvlak bij stakeholders in het veld en hen de kans te bieden huishoudens uit hun eigen ervaringspraktijk voor te dragen. In onderling overleg hebben de opdrachtgever, inhoudelijk

programmamanager en buurt-coördinatoren gezamenlijk een stroomschema vastgesteld op grond waarvan de selectie gemaakt kan worden en vervolgstappen gezet kunnen worden.

Om een directe link met de nulmeting te kunnen leggen is het belangrijk, bij de intake van de door de stakeholders geselecteerde huishoudens, de Armoede Score Card vragenlijst af te nemen, zoals in de nulmeting is gebruikt. Deze vragenlijst kan als kwantitatieve intake gebruikt worden, en zorgt voor het op gestructureerde manier verzamelen van basisgegevens en het vaststellen van de situatie van betreffende gezinnen op de 8 armoededimensies. Aanvullende op de kwantitatieve intake wordt een kwalitatieve intake afgenomen die

vooral gericht is op het met het gezin vaststellen welke hulpbehoeftes als eerste opgepakt moeten worden en welke interventies daarvoor ingezet zouden kunnen worden. Daarmee is de basis gelegd voor het antwoord op de derde onderzoeksvraag: hoe de ontwikkelingen bij de geselecteerde gezinnen en resultaten van het UP gevolgd en geëvalueerd kunnen worden.

Een gebruikelijke vorm om ontwikkelingen tijdens de uitvoering van een project of programma te evalueren is monitoring. Monitoring kan kort samengevat worden als *'the regular collection and recording of information about the delivery of day to day project activities'* (Bates, 2012)¹⁴. Monitoring is vooral gericht op het volgen en evalueren van het proces. Relevante evaluatievragen zijn bijvoorbeeld: hoe is de interventie of activiteit verlopen, hoeveel mensen zijn bereikt (wie?), Hoe was de samenwerking tussen alle betrokkenen en hoe hebben

initiatiefnemer, doelgroep-huishoudens en andere stakeholders de interventie ervaren, welke succes- en faalfactoren kunnen benoemd worden, welke mogelijkheden en voorwaarden zijn er ten aanzien van duurzaamheid. Om de ontwikkelingen van de gezinnen goed te kunnen volgen en uitspraken te kunnen doen over behaalde resultaten is het noodzakelijk een registratie- en volgsysteem op te zetten waarin alle huishoudens gevolgd worden. Naast de uitkomsten uit de kwantitatieve intake (Armoede Score Card) wordt in dit

¹⁴ Bates, G. & Jones, L. (2012). *Monitoring and evaluation: a guide for community projects*. Centre for Public Health, Liverpool

systeem op de voet gevolgd welke interventies per gezin worden ingezet en wat de resultaten van deze interventies zijn.

Door structureel data te verzamelen is het niet alleen mogelijk het proces goed te volgen, maar ook om te evalueren wat de daadwerkelijke resultaten van een integrale aanpak armoedebestrijding, zoals het UP beoogt, zijn. Dus in hoeverre armoede daadwerkelijk is afgenomen (zowel op individueel als wijkniveau) en de doelgroep daadwerkelijk meer ontwikkelingsmogelijkheden heeft en sterker in zijn schoenen staat.

Een concrete manier om binnen het UP deze resultaten te meten is het herhalen van het afnemen van de Armoede Score Card zowel op individueel als wijk/gebiedsniveau. Bij de individuele gezinnen kan dat door de vragenlijst van de Armoede Score Card als onderdeel van het cliëntregistratie- en volgsysteem op te nemen en aan deze aan het begin en het einde van het interventietraject af te nemen. Op wijk/gebiedsniveau zou op regelmatige basis een herhalingsmeting uitgevoerd kunnen worden, bijvoorbeeld elke 2 jaar. Armoede is een hardnekkig probleem van het lastig is op korte termijn resultaten vast te stellen. Bij de herhalingsmetingen hoeven niet telkens dezelfde huishoudens bevraagd te worden. Door telkens een nieuwe representatieve steekproef te trekken uit alle inwoners binnen hetzelfde afgebakende gebied is het mogelijk bij elk onderzoek representatieve gemiddelde Scores op de Armoede Score Card te verzamelen die met elkaar vergeleken kunnen worden en aan de hand waarvan veranderingen en ontwikkelingen vastgesteld kunnen worden.

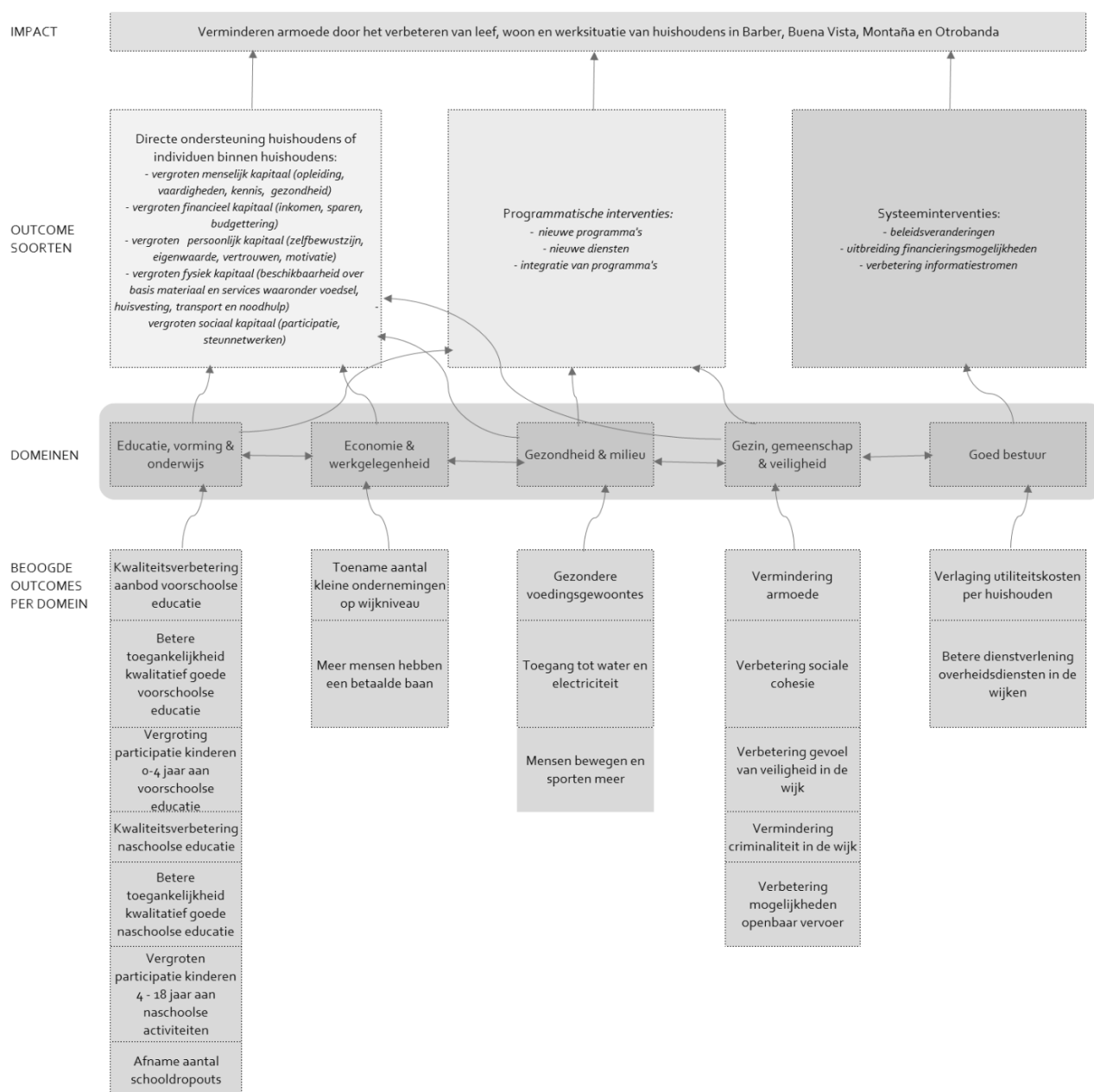
Tot slot was het ook de intentie om te onderzoeken of het UP in de huidige opzet een geschikt model armoedebestrijding voor andere wijken op Curaçao zou kunnen zijn, al dan niet in aangepaste vorm. Deze evaluatie zou aan het einde van het programma gedaan kunnen worden. Vragen die bij deze evaluatievorm centraal staan zijn in ieder geval:

- Hoe kan het Urgentieprogramma armoedebestrijdingsmodel beschreven worden?
- Is het armoedebestrijdingsmodel (of bepaalde componenten van het model) repliceerbaar naar andere zones/werkgebieden?
- Hoe?
- Is het de investering (geld en menskracht) waard?
- Wat is er nodig aan investering vanuit de overheid en eventueel andere financiers om deze benadering verder toe te passen?
- In welke zin levert het model een bijdrage aan armoedebestrijding?
- Zijn er verschillen geconstateerd in resultaten ten aanzien van armoedebestrijding tussen de 4 werkgebieden van het Urgentieprogramma?
- Is er een plausibele verklaring voor deze verschillen?
- Hoe is de toepassing van het model ervaren?
- Welke lessen zijn er geleerd ten aanzien van het stimuleren en ondersteunen van participatie en samenwerking in de 4 werkgebieden van het Urgentieprogramma?
- Welke lessen zijn er geleerd ten aanzien van betrokkenheid en draagvlak bij overheid, doelgroep huishoudens en de private sector?

Bijlage 1: Afbakening werkgebieden UP

WERKGEBIEDEN	ZONES	WIJKEN	# INWONERS (bron: CBS Census 2011)				# HUISHOUDENS (bron: CBS Census 2011)
			# 0-14 JAAR	# 15-64 JAAR	# 65+	# TOTAAL	
Barber	Barber	Barber	528	1,526	358	2,412	784
Buena Vista	Buena Vista	Buena Vista	731	2,504	657	3,892	1,779
		Juanaota	19	76	12	107	
		Bellevue	5	43	17	65	
		Bivak	71	302	54	427	
		Normandi	34	135	27	196	
Montaña	Montaña Abou	Montaña Abou	609	2,098	235	2,942	1,575
		Weto	166	510	74	750	
		Herst	24	89	31	144	
		Hoenderberg	51	206	23	280	
		Esperanza	21	91	20	132	
	Montaña Rey	Montaña Rey	687	2,362	520	3,569	1,926
		Oude Water	155	553	71	779	
		Katoentuin	55	168	18	241	
		Sosiego	20	60	21	101	
		Recompensa	?	?	?	?	
Otrobanda	Mundo Nobo	Mundo Nobo	114	404	95	613	1,029
		Charo	223	868	204	1,295	
		Zakito	32	147	49	228	
		Plantersrust	24	88	23	135	
		Parasassa	28	112	31	171	
	Domi	Seru Domi	78	250	78	406	487
		Domi Abou	81	324	80	485	
		San Mateo	19	107	38	164	
		Colon	28	125	39	192	
	Otrobanda	Kortijn	7	38	10	55	553
		Monte Bello	38	124	44	206	
		Seru Otrobanda	42	245	98	385	
		Quinta	38	121	28	187	
		Hulanda bij Seru Otrobanda	26	135	28	189	
		Rif bij Otrobanda	41	191	56	288	

Bijlage 2: Theory of Change Model UP

Bijlage 3: Kenmerken respondenten

KENMERKEN RESPONDENTEN	TOTAAL	
	%	n
Geslacht		
Mannen	39%	292
Vrouwen	61%	430
Leeftijd (gemiddelde)	59.2 jaar	99
Geboorteland		
Curaçao	75%	213
Nederland	1%	3
Aruba, Sint Maarten of de BES eilanden	3%	9
Een ander Caribisch eiland	4%	12
Zuid Amerika	3%	8
Een ander land	14%	39
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	36%	260
Samenwonend	17%	124
Ongehuwd, nooit gehuwd	30%	216
Gescheiden, niet hertrouwd	6%	46
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	11%	78
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	28%	198
Midden 1 (MAVO, LBO)	45%	317
Midden 2 (HAVO, VWO, SBO)	14%	103
Hoog (HBO, WO)	13%	94
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	25%	176
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	40%	282
Enige moeite om rond te komen	22%	151
Grote moeite om rond te komen	13%	88
Betaald werk		
Ja	49%	337
Nee	51%	347

Bijlage 4: Armoede indicatoren per gebied

ARMOEDE INDICATOR PERCENTAGES PER GEBIED					
DIMENSIE	INDICATOR	BARBER	BUENA VISTA	MONTAÑA	OTROBANDA
1. Huisvesting	1.1 Overcrowding	15%	9%	9%	30%
	1.2 Sanitaire voorziening	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
	1.3 Water	0%	1%	2%	2%
	1.4 Electriciteit	2%	0.5%	0.0%	0.6%
	1.5 Kookvoorziening	0%	0%	0%	1%
	1.6 Beleving kwaliteit huis	8%	17%	4%	8%
2. Levensstandaard	2.1 Assets	1%	5%	2%	5%
3. Gezondheid	3.1 Ziektekostenverzekering	0.0%	1%	0.4%	1%
	3.2 Beleving gezondheid	39%	36%	22%	29%
	3.3 Beperkingen	14%	14%	19%	17%
	3.4 Voeding groenten	76%	79%	74%	69%
	3.5 Voeding fruit	82%	87%	85%	71%
	3.6 Voeding fastfood	98%	98%	97%	99%
4. Werk	4.1 Werkloosheid	2.0%	12%	2.0%	4%
	4.2 Kwaliteit werk	26%	28%	27%	42%
5. Inkomen	5.1 Beleving armoede (vanuit inkomen)	40%	37%	26%	41%
	5.2 Inkomensniveau	54%	71%	28%	53%
6. Onderwijs	6.1 Opleidingsniveau	56%	66%	44%	71%
	6.2 Onderwijsparticipatie	6%	1%	4%	4%
	6.3 ICT	36%	45%	22%	48%
7. Veiligheid	7.1 Gevoel van veiligheid omgeving	0.0%	14%	5%	3%
	7.2 Gevoel van veiligheid thuis	1%	12%	8%	3%
	7.3 Criminaliteit	5%	17%	15%	14%
8. Empowerment	8.1 Persoonlijk - gevoel van geluk	0.0%	1.0%	0.8%	0.6%
	8.2 Persoonlijk - veranderingsvermogen	20%	12%	9%	14%
	8.3 Persoonlijk - besluitvormingsvermogen	12%	11%	11%	4%
	9.1 Sociaal - invloed op leefsituatie	54%	58%	46%	23%
	10.1 Politiek - gebruikmaken van democrati	19%	39%	29%	24%
	11.1 Economisch - toegang tot geld	7%	16%	8%	17%